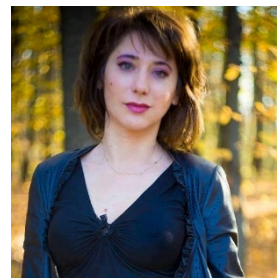

Geografia unei înveșniciri asumate

Despre volumul „Iubirea la Cluj”, autor Sandu Frunză (Ed. Eikon, București 2025)

Există momente în viața unui poet în care cuvintele nu mai caută forma perfectă, ci adevărul adânc. Iar atunci, ele nu se mai scriu ca exercițiu, ci se scurg ca o nevoie. Acel moment, pentru Sandu Frunză, se așază vizibil în volumul *Iubirea la Cluj* – carte care nu este doar o apariție editorială, ci o declarație existențială. O mărturie de iubire dusă până la capăt, într-un oraș devenit reper ontologic, dar și un strigăt de lumină, rostit, parcă, în pragul umbrei.

Poezia, între oraș și inițiere

După incursiunile lirice din *Iubirea ca un vis infinit dăruit unei clipe* (Eikon, 2023), *Dulcea mea toamnă* (Neuma, 2024) și *Nostalgii* (Neuma, 2024), autorul se întoarce cu acest al patrulea volum de poezie nu doar înspre sine, ci și înspre cetate – înspre Clujul care l-a format, l-a adăpostit și, iată, acum îl inspiră. Dar Clujul din aceste poeme nu e doar un topos urban recognoscibil românilor, ci un teritoriu inițiat, aproape mitic, unde iubirea devine hartă, ritual și redempțiune.

Volumul cuprinde 62 de poeme, distribuite într-un arc afectiv și spiritual atent gândit, ca o partitură lirică în care fiecare text reflectă întregul. Nu toate poeziile vor fi analizate, aici intenționând de fapt o abordare aproape fractală, revelatoare a unui nucleu arhetipal ce iradiază prin toate: iubirea ca sens, ca transfigurare, ca misiune.

Momentul care ne pune în fața unor poeme scurte, dar dense, ritmate ca niște invocații interioare, îl vom parcurge cu dragostea de mână și noi, trecând prin portalul liric spre Cluj. Unele versificații amintesc de un haiku extins în inimă, altele capătă tonalități de psalm modern, de rugăciune laică rostită pe străzile unui oraș devenit interior. Titluri precum *Comuniune*, *În vederea eternității*, *Fecioara Ciumei*, *Sufletul tău*, *Înveșnicire*, *Liniște* sau *În focul întinericului* stabilesc instantaneu un teritoriu de sacralitate urbană.

Este imposibil să nu observăm că termenul „Dumnezeu” apare în peste zece poeme, precum *Spre cer*, *Prezența*, *Imn*, *Sufletul tău*, *Mi-ar plăcea ca Dumnezeu* sau *Numai el*. Însă nu ca entitate distantă sau doctrinară străjuiește apariția divinității în poem, ci devenind ultimă intimitate. Dumnezeu este aici mai aproape decât oricând, însoțind gândul poetului prin toate manifestările iubirii și durerii. În poemul *Sufletul tău*, bunăoară, se spune: “Când sufletul tău / s-a apropiat de al meu / Dumnezeu a zâmbit / și a mai creat o lume”.

Metafora creației din expansiunea iubirii rezonază direct cu gândirea preotului scriitor Dumitru Stăniloae, pe care autorul l-a explorat filosofic în lucrări anterioare. Aici însă, cercetătorul se lasă

traversat de experiență – iubirea devine teologie vie, nu analiză, ci revelație. Și nu întâmplător, Sandu Frunză a investigat în alte volume raporturile complexe dintre religie, ideologie și modernitate – însă în poezie, aceste preocupări se umanizează, se îmblânzesc, se rostuesc cu libertate și grație.

Privind mai de aproape, descoperim în poemul „Regăsire” un vers aproape sapiențial: „Multă vreme nu am înțeles de ce / Căutam ceva ce semăna cu veșnicia”. E aici o aspirație metafizică ce amintește de Brâncuși: simplitate ca formă de esențializare. Iubirea este ridicată la rangul unei viziuni interioare, ce transcende concretul.

Când iubirea devine hartă

Atare căutare se rescrie în cheia cotidianului în poemul *În Clujul îndrăgostit*, unde se face o trimitere directă la poetul Ion Mureșan, cu o reverență tandră: “am băut o cafea pe trotuarul / de vis-à-vis de statuia lui Avram Iancu / și am recitat / poemele lui Ion Mureșan / încercând să aflu dacă și el a fost / vreodată îndrăgostit de Cluj”.

Această scenă, aparent domestică, este în realitate un omagiu cultural și emoțional. Poemul este o încercare de a ancora iubirea în filonul poetic al orașului, de a stabili o continuitate între generații și între vocații, o punte între memoria afectivă și patrimoniul liric al orașului. Prin urmare, o confesiune tăcută, plină de reverență culturală.

Poemul *Căminele studențești* impresionează prin forța antitezelor simbolice. Autorul suprapune extremele cu o claritate care aduce aminte de sacrul și profanul topite în aceeași flacără. Se condensează aici o întreagă mitologie afectivă și inițiativă a tinereții într-o antiteză dens simbolică: „albie a extazului și angoasei / pierzanie și transfigurare”. Căminele devin spațiu liminal, de trecere și formare, unde bețiile devin epifanii și iubirile – taine amânate. Finalul adaugă o notă filosofică tulburătoare: „un canibal stă mereu la pândă” – creionând o imagine a timpului devorator, care seduce cu iluzia permanenței în chiar miezul efemerului.

Tot despre continuitate vorbește și poemul *Prezența*, unde Dumnezeu este invocat ca o vibrație subtilă, o atingere tăcută care transformă clipa într-o experiență mistică. Elipsa funcționează tulburător ca figură de stil: tăcerea devine densă, semnificativă.

De altfel, este acea tăcere reluată într-o cheie simbolică și în poemul *În focul întunericului*, versuri de o adâncime inițiativă remarcabilă. Întunericul devine aici nu doar absență a luminii, ci un element purificator, o forță care arde în nevăzut. Metafora centrală funcționează ca o alegorie a încercării: sufletul este trecut prin absența iubirii vizibile, dar păstrat viu prin pulsația unei flăcări lăuntrice. De altfel, arderea nu mai aparține focului, ci întunericului însuși – și tocmai aici apare o figură rar întâlnită: potențialitatea distrugerii e percepută ca o „ardere de tot”, un fenomen cu forța unei găuri negre, capabilă să absoarbă lumina. De data aceasta însă, lumina este interșanjabilă cu o viață întreagă, aflată la trecerea prin clepsidra destinului. Secundic, intens, simțim cum se conturează – pentru eul poetic cât și pentru noi – calea înspre Marele Necunoscut.

Totodată, subtil și copleșitor, întrezărim o *ars poetica* în miniatură – o flacără tăcută în mijlocul cenușii, cântându-și menirea. „Toamna cu inima-i delicată / Se revărsa tumultuos” – ce paradox splendid: o inimă suavă care, în curgerea conștientă, devine forță. Se naște astfel imaginea unei

compasiuni active, transformatoare. Palpăm, odată cu trăitorul-scriitor, polii opuși ai percepției – rugul cu aripi de întuneric și soarele salvator – aceștia devenind metafore vizionare, aproape profetice. Întunericul nu doar arde, ci își revendică zborul, direcția, sensul. Și cum ar mai putea scăpa omul din „capcana” curgerii Styxului, în coborârea sa lentă către Hades, dacă nu prin blândețe? Iată cheia prin care Sandu Frunză își joacă miza, pentru că – în cele din urmă – *Rugul întunericului* nu mistuie, ci purifică. Prin punerea contrariilor față în față, se conturează, de fapt, o unire a acestora – focul rece, soarele, lumina din abis, toamna care salvează. Nefiind o rugă în sens direct, calea găsită înspre viață incumbă în miezul ei, de fapt, alchimia Rugăciunii.

Un ecou profund al acestei intimități cu divinul, prezent în *Iubirea la Cluj*, poate fi recunoscut – în mod revelator – și în poemele unui volum anterior, *Dulcea mea toamnă*. Acolo, autorul rostea cu o simplitate răvășitoare: “Mi-ar plăcea ca Dumnezeu / să mai stea o vreme / aici la mine / să amâne momentul în care / va dori să plecăm împreună...”. Această invocație discretă, formulată ca o rugăciune domestică, blândă și nespectaculoasă, aduce în poezie o formă de teologie trăită – o prosopopee caldă în care Dumnezeu devine un oaspete tainic, un companion al singurătății semnificative. E limpede că, și în acest nou volum, urmele relației mistice se păstrează – doar că ele se articulează acum în registre mai colective, mai implicate în geografia afectivă a orașului. Dacă acolo poetul dorea prezența Domnului în spațiul personal, aici îl invocă subtil în spațiul cetății.

Printre ecourile tăcerii, ale dorului, ale transfigurării, răzbate dintr-o zonă surprinzător de senină *Un imn de bucurie* – un poem în care ființa, după ce a străbătut tumultul interior, își îngăduie să respire ușor. Bucuria, aici, nu e explozivă, ci blândă, rotundă, parcă așezată într-o pală de vânt care nu mai vrea să tulbure nimic. Iubirea s-a copt, iar glasul e eliberat de orice povară: “azi iubesc / fără să-mi cer iertare / pentru bucurie.”. Această libertate tăcută de a fi, de a iubi și de a se bucura fără mustrare devine, în sine, o formă subtilă de izbăvire. Nu ne aflăm în euforia începutului, ci în limpezimea unui adevăr acceptat și în sfârșit locuit. Poemul pulsează ca o mărturisire discretă, dar deplină, a celui care, regăsindu-se, se lasă purtat de miracolul simplu al luminii.

Topografia unei iubiri verticale

Tot acest parcurs se coagulează simbolic în poemul *Chipul tău ca o icoană*, unde metonimia vizuală e magistrală – iubirea devine imagine sacră, chipul iubit devine templu viu, creând un câmp capabil de transcendere *dincolo*: el și iubita, flăcări gemene ale focului primordial. Eul liric întrupează aici *yang*-ul care doar în complementaritate este pregătit pentru alte lumi. Prin urmare, în vers nu se transfigurează doar ființe, ci însăși Iubirea devenită o *merkaba* pentru amândoi... Înțelegem că poetul ne vorbește nu de o plecare fără urmă, ci de o însămânțare a lutului acestei lumi cu scânteile propriilor vieți. Nevoia de sens este astfel împlinită, odată cu adevărul asumat că fiecăreia dintre noi îi aparține o viață a noastră *dă consistență* și pat germinativ spre mai binele planului dual...

Din intensitatea interioară deja conturată răsare *Comuniune* – un poem care împletește discret registrul eclesial cu cel afectiv, într-o anafora liturgică aproape respirată. Se reia aici tema integrării în Întreg, sub forma unui zbor echilibrat cu ambele aripi – lirica feminină și cea masculină – fuzionând într-o singură pulsație creatoare. Universitarul Sandu Frunză pare, în acest poem, asemenea unui Borges care citește prin “văz-duh” – ochii spiritului – și nu doar cu simțul autarhic, ci trăind metamorfoza unei Biblioteci universitare într-o pădure de cântec, unde lirica feminină domnește subtil, asemenea

unui imperiu de lumină. Întâlnirea dintre cele două ființe nu mai este doar afecțiune sau recunoaștere, ci act ritualic: un sacrament al devenirii prin celălalt.

Apoi, poemul *În vederea eternității* transformă așteptarea în contemplație, într-o răbdare cu parfum de atemporalitate. Nesfârșirea își face loc printr-o antiteză delicată între limită și încredințare, între timpul poetului și pulsul eternității. Sufletul se preface că nu știe, dar în tăcere acceptă: întreg parcursul său devine un joc pe sârmă, o echilibristică subtilă între destin și alegere, între forma vieții trăite și taina propriei încarnări.

Ca o tăietură tăcută în carnea sensului, poezia *Despre pierderi* coboară tonul întregului volum până la nervul său ultim: vulnerabilitatea iubirii în fața inexorabilului. Aici, poetul nu mai caută mântuirea, ci o acceptă în pierdere, ca pe o condiție a ființei care a iubit cu adevărat. Imaginea finală – „o crenguță firavă de brad / ofrandă pe un mormânt” – încheie un parcurs nu cu un punct, ci cu o plecăciune: un gest de reculegere cosmică, în care viața, iubirea și moartea sunt așezate în același buchet fragil, dar deplin. Cercul se închide ca o vibrație în surdina, unde absența nu e sfârșit, ci sunet prelung: „ca o catedrală de clopot stins”. Avem de-a face aici cu o sinestezie rară – sunetul simțit în tăcere, vibrația unei absențe care luminează continuu.

Și pentru că apropierea de sacralitate deja cere această oprire – în fața poemului *Fecioara Ciumei*, în care apare figura arhetipală a sfintei-purtătoare de suferință, transfigurată urban – vom privi simultan și în trecut, către poemul *Chemarea iubirii la Mănăstirea Cormaia*. Regăsim invocate aici sfinte, mucenice și figuri hieratice, ce conturează o topografie spirituală a orașului și a poeziei. O complementaritate de sensuri realizată de la volum la volum...

Între alegere și veșnicie

Undeva, la intersecția dintre alegere și destin, două poeme din volumul *Iubirea la Cluj* își dau mâna, deschizând un portal spre ceea ce ar putea fi înțelesul ultim al întregii traversări lirice. Astfel, *Înveșnicire* și *Ruleta rusească* nu se contrazic, ci se completează: unul dintre poeme deschide înspre regăsirea ființelor în lumină, celălalt înspre puterea asumată a alegerii. „Eternitatea ne va ține pe toți împreună / față către față...” – versul acesta trimite, în adâncul lui, la viziunea biblică a întâlnirii finale, când cunoașterea devine deplină, iar sufletul privește fără vâl chipul celuilalt și chipul lui Dumnezeu. Nu este o simplă imagine, ci o intuiție a întregului, o prefigurare a unei armonii pierdute, dar nu uitată.

Pe de altă parte, *Ruleta rusească* ne reîntoarce în fragilul și frumosul „acum”, acolo unde: “Suntem alegerile noastre... Ne naștem egali în infinitul alegerilor”.

Și totuși, din acest joc al libertății, răsare posibilitatea cea mai pură: “Doar prin ea încep florile să înflorească / fețele să zâmbească / și iubirea să ne iasă în cale”.

Aceasta este, poate, miza tainică a volumului: nu o pledoarie pentru siguranță, ci pentru sens. Nu o garanție a izbânzii, ci o recunoaștere a sacralității clipelor care, trăite cu deplinătate, devin veșnicie. Iar veșnicia, în această poezie, nu este o promisiune abstractă, ci modul prin care alegem să fim prezenți – unul altuia, nouă înșine, și iubirii care ne așteaptă la ceas de seară, îndulcind, cu lumină, implacabila deșertăciune.

Un sens care se lasă trăit

Căutând a cuprinde limbajul poetic al universitarului Sandu Frunză, vom spune că este de o fidelitate rară față de trăire. El nu caută ingeniozitatea, ci adevărul viu. Cuvinte simple – „iubire”, „Dumnezeu”, „așteptare”, „zbor”, „dor” – sunt așezate în construcții care pulsează de sensuri, iar această fidelitate se traduce într-un stil recognoscibil: solemn, dar cald; sacru, dar accesibil. Specificul lingvistic al autorului este acela al unui sacerdot urban care slujește viața prin poezie.

Tematic și stilistic, poezia sa se situează la intersecția dintre modernismul reflexiv și o postmodernitate luminată de sens. Nu cultivă fragmentul, ci totalitatea resimțită afectiv. Nu ironia, ci încrederea. Nu exhibiția de sine, ci asumarea unei misiuni interioare. Pe axa excesului textual contemporan, poezia-esență vine ca o formă de echilibru – o scriere care vrea să vindece, să aducă înapoi sacralul pierdut.

În acest context, într-o lume care adesea se rătăcește în propriile hărți ale mundanului, *Iubirea la Chuj* nu este doar un volum de poezie. Este o lucrare de viață. O carte de rugăciuni netipizate. O mărturie despre cum iubirea poate sfinți un oraș, o stradă, o inimă – și, de ce nu, o epocă.

Shanti Nilaya

Pentru Rubrica „Scribiana”